

€ 1,00

VERENIGING VOOR BELANGENBEHARTIGING VAN HOOGBEGAAFDEN IN ONDERWIJS EN ONTWIKKELING

POSTBUS 32015 2303 DA LEIDEN POSTBANK 7227425 KVK LEIDEN 40448421 TEL 023-5479784
E-MAIL: INFO@HINTNOORDZUIDHOLLAND.NL INTERNET: WWW.HINTNOORDZUIDHOLLAND.NL

Dit artikel is ook opgenomen in **Hoogbegaafde kinderen zijn anders**

Peuters op school !?!

overwegingen bij vervroegde toelating tot het basisonderwijs

Eleonoor van Gerven

Informatie

In de zorg voor en om hoogbegaafde kinderen is het heel lang zo geweest alsof hoogbegaafdheid alleen tussen het vierde en het achttiende levensjaar van een mens een punt van aandacht hoeft te zijn. De laatste jaren zien we een verandering waarbij er in toenemende mate aandacht is voor hoogbegaafde volwassenen. We hebben ontdekt dat hoogbegaafdheid niet overgaat. Maar wat we soms nog vergeten is dat een mens ook geboren wordt met die bijzondere talenten en dat het belangrijk is dat we deze talenten tijdig (h)erkennen. Een pleidooi dus voor een vroegtijdige herkenning van een ontwikkelingsvoorsprong, waar mogelijk wellicht al vóór het vierde levensjaar. Maar of dit pleidooi automatisch overgaat in een pleidooi voor vervroegde toelating tot het basisonderwijs dat geven we op dit punt van deze bijdrage nog niet weg.

Een privé onderzoekje onder basisscholen verspreid door heel Nederland leidt tot de veronderstelling dat er inmiddels ongeveer 1400 scholen zijn die op enigerlei wijze beleid hebben geformuleerd ten aanzien van het omgaan met hoogbegaafde leerlingen. Dit beleid kan vastgelegd zijn in een beleidsplan hoogbegaafdheid of deel uit maken van het algemene zorgplan. Uitgangspunt is in alle gevallen dat de Wet op het Basisonderwijs garandeert dat kinderen het recht hebben om een ononderbroken ontwikkeling te doorlopen, met andere woorden er is wettelijk vastgelegd dat we moeten zorgen dat alle kinderen in Nederland onderwijs krijgen dat bij hun past. Daarbij is ook vastgelegd dat we moeten streven naar de brede ontwikkeling van het kind waarbij er evenwichtig aandacht is voor zowel de cognitieve, sociale, emotionele, creatieve en kunstzinnige als de motorische ontwikkeling van het kind. Kortom, het gaat in het onderwijs dus niet alleen om kennis maar ook om 'kunnis'.

Onderzoek onder een groep scholen waarbij de zorg voor hoogbegaafde kinderen is vastgelegd maakt duidelijk dat ongeveer 5 % van al deze scholen recentelijk te maken heeft gehad met een verzoek om vervroegde instroom. In 50 % van de gevallen (35 scholen) is dit verzoek direct afgewezen. In 25 % van de gevallen heeft de school aangegeven een en ander in overweging te willen nemen en volgde in het vervolgtraject als nog een afwijzing van het verzoek. In de resterende 25 % van de gevallen zijn ouders en school na zorgvuldige afweging met elkaar tot overeenstemming gekomen dat vervroegde instroom in groep 1 een goede mogelijkheid was. De gemiddelde leeftijd van deze kinderen was 3,5 jaar. Naar schatting komt het erop neer dat er vorig jaar verspreid over heel Nederland ongeveer 18 peuters tussen de 3 en 4 jaar voor het eerst naar school zijn gegaan.

Wat was nu eigenlijk de aanleiding voor ouders en scholen om vervroegde instroom te overwegen. Het antwoord is simpel: bij de peuter werden tekenen van een ontwikkelingsvoorsprong waargenomen en bovendien gaf het kind gedurende langere tijd achtereen signalen van onbehagen af ten aanzien van zijn verblijf op de peuterspeelzaal of het kinderdagverblijf. Maar om wat voor signalen ging het dan precies?

Tekenen van een ontwikkelingsvoorsprong

Helder moet zijn dat we op deze leeftijd nog niet kunnen spreken over hoogbegaafdheid en dus verder gebruik zullen maken van de term ontwikkelingsvoorsprong. Hoewel er geen eenduidige richtlijn valt te geven over hoeveel van de navolgende observatiekenmerken een kind zou moeten beschikken voordat er over een ontwikkelingsvoorsprong gesproken kan worden, lijkt het aannemelijk dat het gedrag van het kind in iedere geval langdurig achtereen moet worden waargenomen (en dus ook bij herhaling, het gaat immers niet om een incidenteel gloriëren) en dat het gedrag ook op meerdere plaatsen waargenomen moet kunnen worden, mits de omstandigheden dit ook toelaten. Daarnaast gaan we er vanuit dat de voorsprong zich op meerdere ontwikkelingsgebieden manifesteert. Bij het benoemen van de kenmerken van een ontwikkelingsvoorsprong gaan we uit van de ontwikkeling van een gemiddeld driejarig kind.

Het eerste ontwikkelingsgebied dat in het oog springt bij peuters met een ontwikkelingsvoorsprong is de taalontwikkeling. De wereld van de peuter is er een van concrete, tastbare zaken. Het hier en nu is heel belangrijk. De peuter vertelt aan de hand van vragen zijn belevenissen, dat wil zeggen dat als je de peuter een enkelvoudige vraag stelt die zich direct richt op zijn beleveniswereld, de kans groot is dat je een adequaat antwoord krijgt. Nog niet in fraaie volzinnen, maar hij kan wel duidelijk maken wat hem bezig houdt. Dit is het kind dat je na het weekend heel concreet kunt vragen: Ben je bij oma geweest? Waarop het kind waarschijnlijk kan aangeven of dat wel of niet het geval is. Vervolgens zul je zelf verder

moeten vragen om er achter te komen wat het dan bij oma gedaan heeft. De peuter met de ontwikkelingsvoorsprong is echter in staat een adequaat antwoord te geven op de vraag: Wat heb je gisteren gedaan? Deze peuter zal in geuren en kleuren vertellen dat hij bij oma is geweest en dat ze samen naar de speeltuin zijn geweest.

Juist omdat de gemiddelde peuter nog heel veel behoefte heeft aan concrete verbale sturing is het gewoon dat als dit kind aan tafel een werkje doet, de leidster er bij in de buurt moet blijven. Peuters met een ontwikkelingsvoorsprong hebben inmiddels zoveel taalbegrip dat ze een eenvoudige taak goed kunnen uitvoeren zonder dat daar steeds direct feedback op gegeven moet worden. Opvallend is verder dat dit kind tijdens zijn spel goed alle spelmaterialen kan benoemen waarmee het speelt en dat het in een aantal gevallen zelfs ook goed kan benoemen waarvan het materiaal gemaakt is.

Hoewel bij alle peuters tussen het derde en het vierde jaar de 'waarom-vraag' op het puntje van de tong ligt, zien we dat de peuter met de ontwikkelingsvoorsprong niet alleen al veel eerder met deze vraag komt, maar veelal ook geneigd lijkt dóór te vragen. Het is het kind dat niet snel tevreden is met een eenvoudig antwoord. Daarbij is het opvallend dat het taalgebruik en de woordkeuze van deze peuter al behoorlijk complex zijn. Zo zijn deze kinderen tevens in staat om al op jonge leeftijd grapjes te maken met taal.

De slimme peuter legt al vroeg een verband tussen geschreven taal en bijbehorende afbeelding (zingeving) en kan dit ook al voordat de tekst is voorgelezen. Een duidelijk voorbeeld is dat van de peuter die naar rupsje Nooitgenoeg kijkt, wijst naar de tekst en zegt: 'Daar staat dat de rups taart eet.' In een aantal gevallen begint de peuter ook met het zichzelf aanleren van de leesvaardigheid. Deze peuter is al vroegtijdig het stadium voorbij dat geschreven taal alleen interessant is op basis van tekeningen, beelden en logo's. Dit is de peuter die al snel zijn eigen naam herkent en soms ook al een redelijke letterkennis heeft en schrijfkrabbels maakt. Ter vergelijking: het maken van gerichte schrijfkrabbels is over het algemeen iets wat zich pas in het eerste half jaar van groep 1 ontwikkeld.

Naast de talige ontwikkeling valt ook de ontwikkeling met betrekking tot getal en ruimte op bij deze kinderen. Deze slimme peuter kent al complexere ruimtelijke- hoeveelheids- en volgordebegrippen. De gemiddelde peuter kan begrippen als groot-klein, veel-weinig en eerst-laastst hanteren. Slimme peuters zijn daarbij in staat om ook een ordening aan te brengen in de zin van deze bal is groter dan... Ze herkennen niet alleen de ordening, maar benoemen hem ook zelf.

Hoewel er rond het derde jaar interesse ontstaat bij kinderen in getallen en de meeste peuters tussen 3,5 en 4 jaar zich voorzichtig beginnen te oriënteren op de telrij tot vijf, zien we bij slimme peuters deze ontwikkeling al eerder starten. Zij beheersen de telrij tot tien al ver voor het vierde jaar. Het beheersen van de telrij wil in veel gevallen overigens nog niet zeggen dat er ook al een zekere mate van constantiebegrip is ontwikkeld maar bij slimme peuters zien we wel dat ze door middel van aanwijzen veelal correct tot vijf en soms zelfs tot tien kunnen tellen.

Tot slot is met betrekking tot de ontwikkeling van getal en ruimte ook zichtbaar dat deze kinderen visueel ruimtelijk veelal sterkt zijn. Het kind kan al goed en stevig bouwen en is soms ook al in staat om een eenvoudige opdracht van een bouwkaart na te maken.

Naast de cognitieve ontwikkeling valt bij de peuter met een ontwikkelingsvoorsprong ook een wezenlijk ander spelgedrag op. De meeste peuters hanteren in hun spel (bijvoorbeeld de huis- of bouwhoek) nog maar één spelthema waarbij het spelthema ook nog maar één handeling kent. Slimme peuters tonen verder te zijn dan andere kinderen doordat hun spelgedrag zich veelal inmiddels heeft uitgebreid naar twee of meer thema's en ook het spelthema al meerdere handelingen kent (eten koken, eten opscheppen, eten opeten). Daarbij zien we dat dit kind in zijn spel inmiddels ook pogingen doet tot een wederkerig spel. Dat wil zeggen dat het kind streeft naar interactie in het spel waarbij er sprake is van actie (ik schep het eten op je bord) en reactie (jij eet het eten op). Heel incidenteel zien we daarbij dat de peuter al de eerste kenmerken van rolvastheid in zijn spel laat zien en niet meer iedere twee minuten in een andere rol kruipt (moeder, baby...)

Hoewel een brede ontwikkelingsvoorsprong impliceert dat er ook op motorisch gebied sprake zou zijn van een voorsprong, hoeft dit niet in alle gevallen zo te zijn. Veelal zien we dat slimme peuters en kleuters gewoon motorisch leeftijdadequaat zijn. Wel blijkt uit gesprekken met ouders dat de motorische ontwikkeling anders zou kunnen verlopen dan bij andere kinderen. Ouders geven soms aan dat kind bepaalde stadia (zoals bijvoorbeeld het kruipen) heeft overgeslagen. Maar natuurlijk zijn er altijd uitzonderingen op de regel en zijn er ook gewoon peuters die motorisch verder zijn dan leeftijdgenootjes. Zo zien

we bijvoorbeeld dat het kind al kan springen met twee benen; stevig op één been kan staan; kan bewegen met 'stop'; kan gooien met een totaalbeweging; en eet en tekent met een volwassengreep. Over slimme kinderen wordt vaak gezegd dat zij sociaal-emotioneel minder sterk zijn dan andere kinderen. Maar dat hoeft helemaal niet het geval zijn. Wat wel vaker dan bij andere kinderen voorkomt is dat het kind al vroegtijdig teleurstellingen oploopt in de sociale interactie omdat de andere partij nu eenmaal minder ver is dan hijzelf. De peuter met de ontwikkelingsvoorsprong maakt makkelijk contact met andere kinderen en wil vaak al graag vriendschap sluiten met andere kinderen. Daarbij hanteert deze peuter sterke opvattingen over trouw en vriendschap. Tevens is de peuter in zijn spel in staat om zich te houden aan eenvoudige regels gericht op het samenspel en kan het kind omgaan met een beperkte vorm van competitie. Het kind is echter nog niet in staat om te begrijpen dat de andere kinderen dit nog niet kunnen en ervaart daarbij teleurstelling. Met betrekking tot zijn emoties en welbevinden valt op dat het kind zich spontaan durft te uiten in de groep en open en spontaan reageert op de omgeving. Het kind is daarbij in staat om gevoelens als angst, boosheid, droefheid bij zichzelf te herkennen en te benoemen. Het omgaan met spanningen kan daarentegen nog erg moeilijk zijn voor deze jonge kinderen. Met dit laatste punt zijn we aangekomen bij de tweede aanleiding om te gaan denken over de mogelijkheden van een vervroegde instroom in het basisonderwijs: de signalen van onbehagen.

Signalen van onbehagen

Recent onderzoek naar hoogbegaafde kinderen in de basisschoolleeftijd heeft aangetoond dat er een verband bestaat tussen het optreden van lichamelijke, emotionele en gedragsmatige problemen en het ontbreken van cognitieve uitdaging (Y. Koenders, 2006). Zo blijkt er rond het vierde en zesde jaar een piek te zijn in de problemen van kinderen die onvoldoende uitgedaagd worden. Zij vertonen meer lichamelijke klachten als buikpijn, bedplassen, moeite met inslapen en hoofdpijn dan wanneer op andere leeftijden de uitdaging ontbreekt. Daarnaast blijkt als uitdaging ontbreekt emotionele problemen als angsten, droefheid en boosheid toenemen met het ouder worden. Hoewel deze onderzoeksresultaten natuurlijk niet zonder enige reserves toegepast mogen worden op kinderen jonger dan vier jaar, lijkt het niet onwaarschijnlijk dat deze relatie ook al bij jongere kinderen waarneembaar is.

Een peuter die zich bij herhaling verveeld en onvoldoende uitgedaagd wordt haakt af voor het aanbod op de peuterspeelzaal net als oudere kinderen dat op school doen. Zo is een afnemende betrokkenheid in de kring waarneembaar. Het kind loopt soms weg uit de kring, zit te draaien, wekt niet de indruk te luisteren maar eerder te dagdromen of probeert steeds de boventoon in het gesprek te voeren.

Tijdens de spelmomenten vraagt het kind veel aandacht, wil het eigenlijk het liefst met de leidster spelen en kiest anders voor solistisch spel of spel waarin het steeds de baas wil spelen over andere kinderen. Regels en tradities zijn voor dit kind belangrijk. Maar het is net zo goed in staat deze voor zichzelf ter discussie te stellen als anderen 'te verklikken' bij de leiding als ze er zich niet aanhouden. Indien er nog oudere kinderen zijn zal het kind daar meer naar toe trekken, maar bij het ontbreken van oudere peuters zal het kind geneigd zijn 'te moederen' over de kleintjes.

Als er activiteiten ondernomen worden zoals het maken van knutselwerkjes kan het kind geneigd zijn er niet aan te willen beginnen of zich vooral tegen het werkje van een ander aan te bemoeien zonder oog te hebben voor zijn eigen werkje. Het spelen met materialen is voor deze kinderen weinig uitdagend meer en dus zal het kind eerder te vinden zijn in de bouwhoek, de huishoek of in de constructiehoek. Ontwikkelingsmateriaal zoals insteekpuzzels hebben voor dit kind afgedaan en zal het classificeren als 'stom'.

In de thuissituatie is vaak een escalatie van ongewenst gedrag waarneembaar; het kind vraagt in toenemende mate aandacht, claimt de andere gezinsleden, trekt negatieve aandacht, heeft boze buien, stelt alles ter discussie en in sommige gevallen stopt het kind met (zelf) eten. Ouders geven daarbij aan dat hun kind slecht inslaapt, korte nachten maakt, klaagt over hoofdpijn, buikpijn en op onverklaarbare momenten hevige huilbuien kan hebben. Kinderen die over dag al vroeg zindelijk waren willen nog wel eens terugvallen naar onzindelijk gedrag en kinderen die relatief zelfstandig kleine taakjes aankonden, geven nu aan dit niet te kunnen.

Wat nu?

Daar zit je dan als ouders en peuterspeelzaalleidster: een verdrietig en boos kind en zelf vaak al ten einde raad wat je nu nog kunt doen. Soms halen ouders hun kind van de speelzaal en blijft het de laatste maanden voor het vier wordt thuis, soms gaat men ook op zoek naar andere oplossingen. In die gevallen waarbij een vervroegde instroom in het basisonderwijs overwogen wordt is het belangrijk om een zorgvuldig besluitvormingsproces te doorlopen voordat er contact met een school gezocht wordt.

In de eerste plaats zal er een gesprek tussen ouders en de leidster moeten komen om met elkaar vast te stellen wat er aan de hand zou kunnen zijn. Dat betekent dat beide partijen moeten gaan kijken in hoeverre zij tekenen van een ontwikkelingsvoorsprong bij de peuter waarnemen. Daarbij is het belangrijk dat een goede observatietechniek wordt toegepast en het gedrag van het kind niet direct op voorhand geïnterpreteerd en gelabeld wordt. Het is dus zaak te werken met een ontwikkelingslijn waartegen het gedrag van het slimme peutertje wordt afgezet. Voor de peuterspeelzaalleidster doet dit dus een beroep op haar deskundigheid met betrekking tot de vroegkinderlijke ontwikkeling en haar vermogen tot observeren. Van ouders mag niet verwacht worden dat zij het gedrag van hun kind op die ontwikkelingslijn kunnen plaatsen, maar wel dat zij concreet gedrag van hun kind kunnen benoemen.

In die gevallen dat er sprake is van lichamelijk klachten is het belangrijk dat een eventuele medische oorzaak door een arts wordt uitgesloten. Hoewel de onderstaande vuistregel met betrekking tot buikpijn nooit wetenschappelijk bewezen is, klopt hij vaak wel: hoe dichterbij de navel zit, des te groter is de kans op een emotionele oorzaak van de klacht. Heel jonge kinderen uiten emotioneel onbehagen veelal nog door het hebben van vage buikpijnklaarten.

Indien er emotionele of gedragsproblemen zijn, is het belangrijk dat eventuele oorzaken in de huiselijke sfeer (zoals bijvoorbeeld echtscheiding of een broertje of zusje dat ten gevolge van eigen problemen veel aandacht nodig heeft) worden uitgesloten. Is dat allemaal gebeurd dan kunnen ouders een leidster kijken of er een patroon in de gedragsverandering van het kind waarneembaar is. Zo is het goed om vast te stellen sinds wanneer een probleem zich manifesteert en op welke momenten het probleem het meeste voorkomt (dus wanneer huilt het veel, wanneer klaagt het over buikpijn). Soms is ook duidelijk dat het probleem zich alleen afspeelt op dagen dat het naar de peuterspeelzaal gaat.

De volgende stap is dat er een eerste diagnose gesteld kan worden ten aanzien van de ontwikkelingsvoorsprong. Zet te tekenen van het gedrag van het kind eens af tegen de kenmerken van een kind dat bijna naar de basisschool gaat. Kijk eens of er overeenkomsten zijn! Wat verwacht je van een peuter die bijna naar school gaat en kan dit kind die verwachtingen ook al aan? Als dat laatste het geval is, dan is het raadzaam om een vervolgstap te gaan zetten en een gericht onderzoek naar de ontwikkeling van het kind te laten verrichten. Hoewel aan intelligentieonderzoek op deze leeftijd absoluut nog geen voorspellende waarde toegekend kan worden, kan het wel inzicht geven op de vraag of er op dat moment werkelijk sprake is van een ontwikkelingsvoorsprong en wat op dat moment de omvang van de voorsprong bedraagt. Daarnaast kan dergelijk onderzoek richting geven aan het handelen op de korte termijn, namelijk het al dan niet in gesprek gaan met de basisschool. Het is belangrijk dat dergelijk ontwikkelingsonderzoek niet door de eerste de beste gedaan wordt, maar dat ouders en speelzaal samen kijken welke ontwikkelingspsycholoog of welke orthopedagoog geschikt is. Daarbij is het belangrijk dat het kind niet alleen in de testsituatie gezien wordt (die door de klinische omstandigheden behoorlijk kan afwijken van de reguliere situatie) maar dat er ook een observatie thuis en een observatie op de speelzaal gedaan wordt. Uit dit onderzoek zullen aanbevelingen naar voren komen. Het is belangrijk dat alle betrokkenen partijen zich goed voor ogen houden dat deze aanbevelingen alleen iets zeggen over het handelen op de korte termijn en dat een ontwikkelingsvoorsprong niet zomaar hoeft te betekenen dat dit kind straks als hoogbegaafd gediagnosticeerd zou kunnen worden!

In die gevallen waarbij er op het moment van onderzoek een ontwikkelingsvoorsprong wordt vastgesteld en er een aanbeveling uitvolgt tot vervroegde instroom in het basisonderwijs, is dat het moment waarop ouders en peuterspeelzaalleidster zich gezamenlijk kunnen melden voor een verkennend gesprek bij de basisschool.

Wet & regelgeving

In de wet op het basisonderwijs is vastgelegd dat kinderen naar school mogen vanaf hun vierde jaar. Preciezer gezegd: een kind mag naar school vanaf de eerste dag van de maand volgend op de maand waarin het vier wordt. Dus als een kind op 12 maart vier jaar wordt, mag het formeel naar school vanaf 1 april. Er zijn echter genoeg scholen die deze regel iets soepeler toepassen en de kinderen toelaten vanaf de dag dat ze vier jaar zijn geworden. Voorafgaand daaraan mag een kind voor zijn vierde verjaardag (vanaf 3 jaar en tien maanden) maximaal tien dagdelen de schoolbezoeken in het kader van de gewenning. Let wel, een school is niet verplicht tot het toelaten van die tien dagen delen, twee dagdelen is het minimum.

Formeel is er dus geen enkele grond om een school te vragen een kind eerder dan zijn vierde jaar toe te laten. Het is zelfs zo dat een school een kind niet mag inschrijven als het voor het vierde jaar instroomt. Dit impliceert dat het kind dus ook niet wordt meegenomen op het Overzicht Geregistreerde Telgegevens (teldatum 1-10) en er dus ook geen vergoeding voor het kind geboden wordt. Daarnaast is het kind gedurende de tijd dat het op school is niet verzekerd.

Maar iedere wetgeving kent mazen, zo ook de wet op het basisonderwijs. In de eerste plaats is het niet vreemd als er geen overheidsvergoeding geboden wordt voor een leerling, dat geldt namelijk voor alle vierjarigen die na 1 oktober voor het eerst naar school gaan. Zij tellen pas mee vanaf het nieuwe schooljaar. De vervroegd instromende peuter zou dus niet eens zo'n financiële uitzondering zijn.

In de tweede plaats hoeft een kind helemaal niet ingeschreven te zijn om op school aanwezig te mogen zijn. Het is zelfs mogelijk om als school een regeling te treffen waarmee de aanwezigheid van peuters in groep 1 gebillijkt wordt vanuit het perspectief van vroeg- of zelfs voorschoolse educatie. Het kind volgt dan formeel geen onderwijs maar neemt deel aan de andere activiteiten die de 'brede school' zou kunnen bieden.

Met betrekking tot de verzekering is het zaak om als school na te gaan of het kind wel echt onverzekerd is. Er zijn bepaalde verzekeraars die ook op school aanwezige broertjes en zusjes binnen de polis laten vallen, omdat van bijvoorbeeld hulpouders niet verwacht mag worden dat zij voor ieder keer dat zij op school de leerkracht ondersteunen oppas voor hun andere kinderen zoeken. In het minst gunstige geval blijkt het kind inderdaad onverzekerd te zijn als het aanwezig is en dienen ouders zelf een verzekering af te sluiten en aan de directie van de school een bewijs van verzekering te overleggen.

Verder verdient het aanbeveling om voordat tot instroom overgegaan wordt, contact op te nemen met de onderwijsinspectie en eventueel ook de leerplichtambtenaar. Hoewel er dus geen formele inschrijving plaats vindt, is het wel zo kies om als school de wettelijke toezichthouders tijdig op de hoogte te stellen van de bestaande voornemens.

Basale instroomeisen

In die gevallen waarbij ouders, peuterspeelzaal en basisschool gezamenlijk en in goed overleg overeenkomen dat vervroegde instroom de meest wenselijke optie voor het betrokken kind is, moet tot slot bekeken worden of het kind werkelijk aan de basale instroomeisen voldoet die gesteld mogen worden. Bedenk goed dat terugplaatsen naar de peuterspeelzaal als het mis gaat, géén optie is! er is geen weg terug!

De instroomeisen wijken feitelijk niet af van de eisen die aan iedere vierjarige gesteld mogen worden. Dat betekent dat het kind zindelijk moet zijn en zelfstandig het toilet moet kunnen bezoeken. Daarbij mag verwacht worden dat het kind zich zelfstandig kan aan- en uitkleden bijvoorbeeld ten behoeve van de gymles. Natuurlijk is hulp bij 'lastige knopen' en 'moeilijke schoenen' niet verboden!

Verder moet het kind kunnen omgaan met uitgestelde aandacht. Dus in de kring netjes op de beurt kunnen wachten, niet steeds de aandacht van de groepsleerkracht claimen en tijdens de lessen Werken met Materialen zelfstandig kunnen acteren. Met betrekking tot het groepsproces moet het kind zich aan eenvoudige groepsregels kunnen houden en zich kunnen beheersen bij boosheid of agressie. Daarbij is het belangrijk dat het kind met zijn belevingswereld aansluiting kan vinden bij de groepsgenoten en dat hij meekan komen in het spel. Tot slot is het belangrijk dat het kind voldoende weerbaar is inde groep. Het moet voor zichzelf op een gezonde en sociaal wenselijke manier kunnen opkomen en vertrouwen hebben in zijn eigen doen en laten. Kinderen die zich niet veilig voelen in een grote groep zich isoleren

van de andere kinderen en bij herhaling grote moeite hebben met afscheid nemen, gaan als plaatsing toch zou volgen een bijzonder moeilijke tijd tegemoet.

Verder zullen ouders en school goede afspraken moeten maken over de periode waarin het kind gaat wennen aan het naar schoolgaan en over de regelmaat in de aanwezigheid. In het begin zal de peuter 's middags nog erg moe kunnen zijn en kan het wenselijk zijn om hem thuis te houden om eventueel nog even een dutje te doen. Maar na verloop van een beperkte periode mag verwacht worden dat het kind met dezelfde regelmaat de school kan bezoeken en kan deelnemen aan het onderwijs als de vierjarige kinderen in de groep.

Als de slimme peuter eenmaal op school is, houdt het daar natuurlijk niet op. Dan begint het feitelijk pas. Het is zaak dat ouders en school de ontwikkeling van het kind op een gezonde manier blijven volgen zonder er teveel bovenop te zitten of op iedere slak zou te leggen. Als blijkt dat de versnelde ontwikkeling van het kind zich ook nu voortzet, dan is het belangrijk dat er eerst een goed verrijksaanbod geboden. Het is daarbij goed te bedenken dat vervroegd instromen niet automatisch betekent dat het kind straks drie jaar in groep 1-2 zal blijven. In veel gevallen is een tweejarige periode meer dan genoeg. Nu nog een waarschuwing: soms blijkt dat de slimme peuter zich op bepaalde gebieden misschien niet zo soepel ontwikkelt als verwacht werd bij de instroom. Een problematische ontwikkeling kan echter vele oorzaken hebben en hoogbegaafdheid of een ontwikkelingsvoorsprong op leeftijdgenoten hoeft echt niet de enige reden te zijn dat er hobbels op de weg zijn. Het is te gemakkelijk om alle problemen aan een eventuele begaafdheid van het kind toe te schrijven. Indien er problemen zijn is gedegen onderzoek door een deskundige vereist om adequaat te kunnen handelen.

Moeten we dit wel willen?

Nu alle eerdere vragen beantwoord zijn zoals wat zie je aan een kind met een ontwikkelingsvoorsprong, wat kunnen signalen zijn van onbehagen en hoe kunnen we zorgvuldig tot een besluit kunnen komen, wil ik het toch nog even hebben over de wenselijkheid van vervroegde instroom. En als ik heel eerlijk ben dan zeg ik dat ik niet weet of ik het wel zo wenselijk vind. Niet omdat ik vind dat 'kinderen nog moeten spelen' of omdat ik denk dat het kind het allemaal 'sociaal-emotioneel' nog niet aan kan. Maar wel omdat ik vind dat er ook een taak is weggelegd voor de peuterspeelzalen en kinderdagverblijven om te differentiëren in hun aanbod en begeleidingsvormen. De afgelopen jaren hebben de kranten vol gestaan met plannen met betrekking tot de vroegschoolse educatie van zwakke kinderen. Vroeg ingrijpen, snel bijscholen, ouders trainen et cetera. Maar waarom hebben we het in het kader van die zogenoemde VVE niet ook over differentiëren voor kinderen die zich sneller ontwikkelen? Natuurlijk accepteer ik dat er ook een grens ligt aan wat een peuterspeelzaal of kinderdagverblijf kan bieden, net zoals ik die grens voor het basis- en voortgezet onderwijs accepteer. Maar een grens trekken zonder dat er eerst geprobeerd is om een structureel aanbod te verzorgen voor deze peuters vind ik te gemakkelijk. Mijns inziens ligt hier niet alleen een taak maar ook een plicht voor peuterspeelzalen en kinderdagverblijven om ook hier over na te denken en er op in te spelen. Ik denk ook dat er een taak en een plicht ligt voor de overheid om hier in juist deze groep professionals te stimuleren. In alle gevallen vereist dat deskundigheidsbevordering van verschillende betrokkenen en misschien is het daar nu wel de hoogste tijd voor! Wie zet de eerste stap?

Eleonor van Gerven is pedagoog en werkzaam als zelfstandig gevestigd onderwijsadviseur in haar praktijk Slim! Consultancybureau Hoogbegaafdheid. In haar dagelijks werk traint en begeleidt zij leerkrachten basisonderwijs en docenten voortgezet onderwijs in het omgaan met hoogbegaafde leerlingen in hun klas. Samen met schoolteams ontwikkelt zij beleid voor basisscholen en is ze betrokken bij de implementatie daarvan. Ze is onder andere auteur van de boeken Zicht op hoogbegaafdheid en Professioneel omgaan met hoogbegaafde leerlingen in het basisonderwijs. Samen met collega Sylvia Drent ontwikkelde zij het Digitaal Handelingsprotocol Hoogbegaafdheid.